

PILISSZENTKERESZT

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

- 1. Bevezetés 5
- 2. Pilisszentkereszt bemutatása 7
- 3. Örökségünk 11
  - Műemlékek
  - Régészeti lelőhelyek
  - Történeti táj
  - Egyéb értékes épületek a településen
- 4. Eltérő karakterű településrészek Pilisszentkereszten 25
  - Ófalu 26
  - Építészeti útmutató - Ófalu 28
  - Belső település részek 36
  - Építészeti útmutató - Belső település részek 38
  - Újbeépítésű területek 42
  - Építészeti útmutató - Újbeépítésű területek 44
  - Dobogókő- Kakashegy 48
  - Építészeti útmutató - Dobogókő és Kakashegy 50
  - Természeti táj 54
- 5. Közterületek és sajátos építmény fajták elhelyezésének építészeti útmutatója 59
- 6. Jó példák, épületek, épület részletek 62
- 7. Impresszum 72

BEVEZETÉS

Pilisszentkereszt (Mlynky) és Dobogókő már nevében is különleges értéket jelző település.

A község területén a kedvező természeti adottságok miatt már a kőkorszakban megjelent, s tartósan letelepedett az ember. Majd később a felvidékről szlovák, valamint a német alföldről érkezett svábok települtek le. A nemzetiségi hagyományokat a település napjainkban is aktívan ápolja.

Fontos számunkra a minket körülvevő természeti értékek megőrzése mellett a községre jellemző, falusias épített értékek megőrzése, ápolása, továbbvitele.

Természeti és kulturális örökségünk megővése mindannyiunk felelőssége !

Pilisszentkereszt sokáig zárt település volt. Ennek köszönhetően maradt meg többek közt a Fő utca mentén a korai Magyarországra jellemző ún. falusias, fésűs beépítés, mely településünk építészeti karakterének meghatározó értéke.

Szeretettel ajánlom Pilisszentkereszt község Településképi Arculati Kézikönyvét, mely bemutatja községünk építészeti értékeit, irányt mutat a település területén építkezni vágyóknak. A Településképi Arculati Kézikönyv egyben számvetés is, mely feltárja a múlt értékeit a jelen tükrében.

Egy új épület tervezése során figyelembe kell venni annak hosszú távú hatását környezetére. Ehhez nyújt segítséget Pilisszentkereszt község Településképi Arculati Kézikönyve.

A kiadvány ismerteti azokat a technikákat és eljárásokat, mely a helyi építészeti karakter és az egységes településképi kialakulását segíti. A már meglévő jó példák bemutatásával irányt mutat egy környezetbe illő, esztétikus épület kialakításához, megépítéséhez.

Peller Márton
polgármester

PILISSZENTKERESZT BEMUTATÁSA

Pilisszentkereszt története

Pilisszentkereszt Budapesttől mintegy 30 km-re északra található 2200 lelket számláló hegyi falu, mely a Pilis dolomittömbjét és a Visegrádi-hegység vulkanikus eredetű vonulatát kettészelő völgyben fekszik.

Településünk a XII. században épített ciszterci kolostor romjai révén kiemelkedő magyar történelmi emlékhely. A törökdúlás után elnéptelenedett falut a XVIII. század derekán szlovák és német telepesek keltették újra életre.

Napjainkban a falu máig is élő hagyományaira büszke, kétnyelvű, multikulturális település. A falu közvetlen környezetében több, iható vízű forrás fakad, és számos kiemelkedő szépségű kirándulóhely található (pl. Dobogókő, Szurdok, Pilis-tető, Vaskapu, Szentkút).

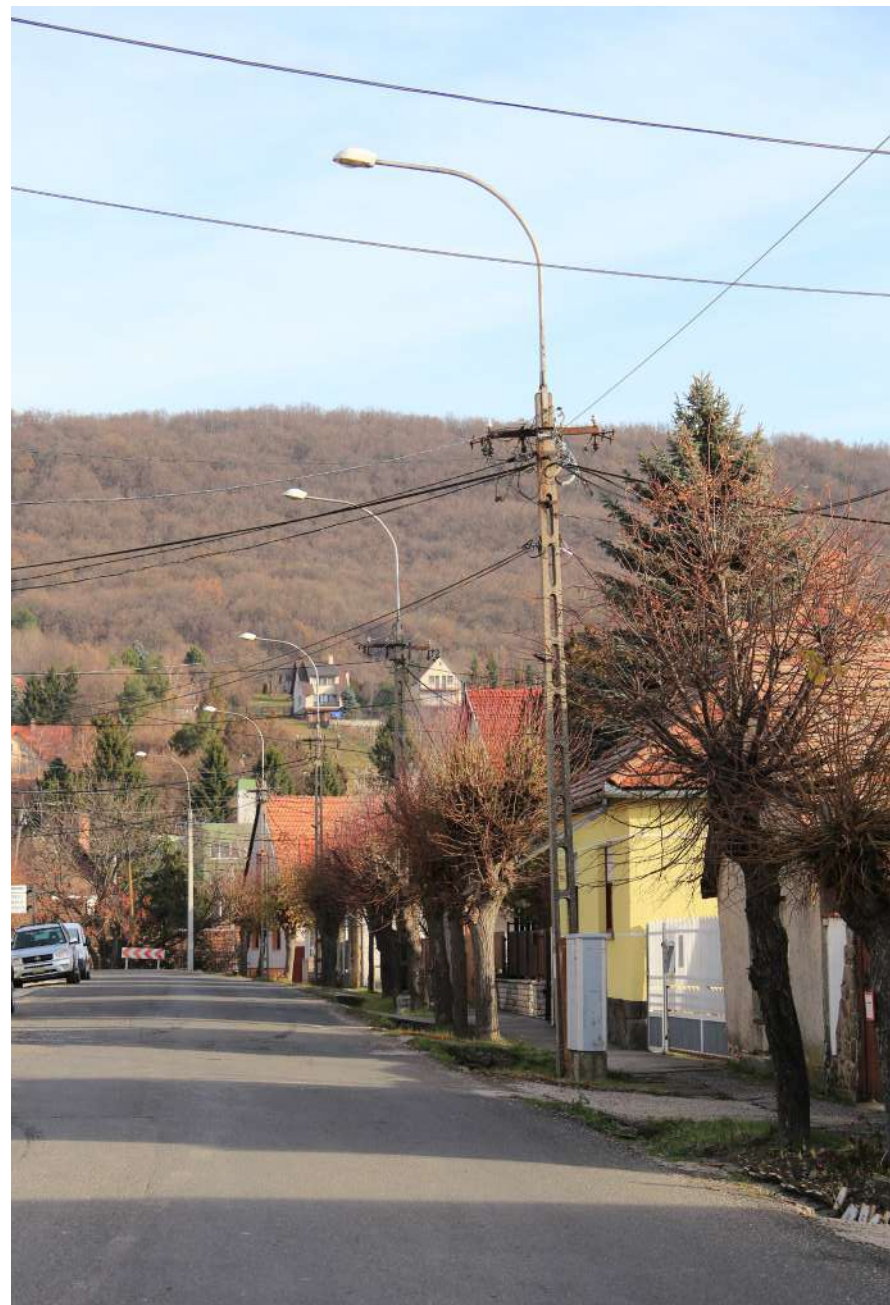
Pilisszentkereszt területén és a környező vidéken a kedvező természeti adottságok miatt már a kőkorszakban megjelent, s tartósan letelepedett az ember. Az ősemberek kezdetben a Pilis barlangjaiban éltek, vadászattal, növényi magvak, gyökerek, gyümölcsök gyűjtögetésével szerezték meg a táplálékukat. A barlangokból a feltárások eredményeként kőből és csontból készített tárgyak kerültek elő. Későbbi korokból, földmunkák során, rézből és vasból készített eszközök, ill. azok töredékei kerültek napvilágra.

A Kárpát-medence történelmi őskora a

Kr. e. I. században ért véget, amikor a Dunántúl földjén megjelentek a Római Birodalom légiói. Augustus császár határozta el, hogy a Duna jól védhető, jobb partjának kell képeznie a hatalmas birodalom északi határát. A Duna mentén végig, igen sűrűn erődöket létesítettek, őrtornyokat építettek. Egy katonai őrtorony maradványait találták meg Dobogókőn, s találtak egy mészkőoszlopot, mely az Aquincum-Dobogókő útvonal mérföldköve volt, Kr. u. 230-ban állították fel.

A Római Birodalom összeomlását követő népvándorlás népeiről keveset tudunk. Pilisszentkereszt területén az 1967-es ásatások egy IX-XI. századi falu nyomait tárták fel. A falu nagy kiterjedésű lehetett, vályogházai sűrűn helyezkedtek el. Mivel ez a Pilis és a Dera patak közötti területen volt, az itt élőknek volt helyük földművelésre, állattartásra, a közeli erdőkben vadászhattak, fát termelhettek ki, s a víz is rendelkezésükre állt a forrásokból és a patakból.

Szent István királyunk bencés kolostorokat alapított országában, s ezek egyike falunk egykori területén volt. A bencések valószínűleg egy háromhajós pillérbazilikát építettek, melynek egyik oldalán a kolostorépületek szerzetesi udvart vettek körül. Erről a bencés kolostorról a mai egyháztörténetben nem maradt fenn adat, csak az 1967-es ásatások során előkerült leletek bizonyítják, hogy valaha

előkerült leletek bizonyítják, hogy valaha létezett. A későbbiek során a falu áttelepült, a kolostort szerzetesei elhagyták, csak romjai maradtak meg. Ennek a kolostornak a területét adomá-nyozta III. Béla királyunk a ciszterci rend tagjainak, hogy ott kolostort építhes-senek. A kolostor alapításának pontos időpontja 1184. május 27., anyaegyháza a Franciaországban lévő Acey ciszteri monostor. A helység szlovák neve még ma is őrzi a történelmi múltat, azt a békés viszonyt a természettel, melyet a ciszterci rend teremtett meg. A Mlynky név azokra a malmokra, vízművekre emlékeztet ma is, amelyek a XII. század végén az akkori Európa legmagasabb civilizációját hozták ide, egyfajta mintáját az együttélésnek a természettel, mely a ciszterci lelkületnek is fontos eleme. III. Béla korának egyik legnagyobb, legkulturáltabb uralkodója volt. (1213-ban a pilisi ciszterci apátság-ban temették el Gertrudis királynét.) Pilis az olyan emlékeink közé tartozik, amelyek nélkül komoly művészettörténeti munka nem készülhet. A tíz legközismer-tebb magyarországi középkori művészet-történeti emlék egyike. A romokat a XVIII. századi birtokvita ered-ményeképp többen helytelenül a pálosok szent keresztről elnevezett anyakolosto-rával azonosították. Békefi Remig bizo-nyította be, hogy ezen a helyen valójában a ciszterciek pilisi kolostora állott.

létezett. A későbbiek során a falu áttelepült, a kolostort szerzetesei elhagyták, csak romjai maradtak meg. Ennek a kolostornak a területét adomá-nyozta III. Béla királyunk a ciszterci rend tagjainak, hogy ott kolostort építhes-senek. A kolostor alapításának pontos időpontja 1184. május 27., anyaegyháza a Franciaországban lévő Acey ciszteri monostor. A helység szlovák neve még ma is őrzi a történelmi múltat, azt a békés viszonyt a természettel, melyet a ciszterci rend teremtett meg. A Mlynky név azokra a malmokra, vízművekre emlékeztet ma is, amelyek a XII. század végén az akkori Európa legmagasabb civilizációját hozták ide, egyfajta mintáját az együttélésnek a természettel, mely a ciszterci lelkületnek is fontos eleme. III. Béla korának egyik legnagyobb, legkulturáltabb uralkodója volt. (1213-ban a pilisi ciszterci apátság-ban temették el Gertrudis királynét.) Pilis az olyan emlékeink közé tartozik, amelyek nélkül komoly művészettörté-neti munka nem készülhet. A tíz leg-közismertebb magyarországi középkori művészettörténeti emlék egyike. A romokat a XVIII. századi birtokvita ered-ményeképp többen helytelenül a pálosok szent keresztről elnevezett anyakolosto-rával azonosították. Békefi Remig bizo-nyította be, hogy ezen a helyen valójában a ciszterciek pilisi kolostora állott. 1526. szeptember 7-én a törökök

lerombolták a kolostort, egy felszentelt rendtagot megégettek. A többiek időben elmenekültek, ekkor a kolostor és a templom szinte teljesen elpusztult. Az itt maradt szerzetesek, hat-tíz fő, a műhely-ben is sokat dolgoztak, pedig ekkor már az energiát adó vízimalom, és a kőcsőben vezetett vízvezetékrendszer is elpusztult. A kolostorban valószínűleg az 1541-ben bekövetkezett végleges török megszá-lásig éltek. Az apátság hét holdon fekvő romjai több évszázadon át állandó rablás célpontjai voltak. A törökök kiűzése után a pálosok és a ciszterciek nem tudtak megegyezni a falu területének hovatartozásán. Mindkét szerzetesrend magának követelte a mű-veletlen, lakatlan területet. A per hosszú évekig folyt, s végülis a pálosok nyerték meg. Így a falu területe s annak egész határa a pesti pálos rend birtoka lett. A pálosok nevéhez fűződik az egykori Pilis, mint falu újra benépesítése. Az első új lakosok, hat család, 1747-ben érkeztek ide a szomszédos Pilisszántóról. Később az ország különböző helyeiről érkeztek, főleg szlovákok. A lakosok sorsa a letelepülést követő években nagyon küzdelmes volt. A falu lakóinak száma növekvő tendenciát mutatott, majd 1782 táján, valószínűleg a rossz körülmények miatt sokan elköltöz-tek. Helyettük 1785-ben német telepese-ket hoztak a pálosok. 1757-ben a pálosok, a falu földesurai a mai templom helyén kápolnát építettek. 1758-ban elkészült

a település első pecsétje és 1762-ben elkezdődött a falu építése. Ugyanebben az évben megnyitották az anyakönyvet, ahová feljegyezték az elhunytak nevét, az újszülötteket 1767-től anyakönyvezik. A pálosok új nevet adtak a településnek: Sancta Crux, magyarul Szent-Kereszt, ezt jelképezi a pecsétben lévő kettős kereszt. A templomot 1765-ben kezdték el építeni a pálosok a kápolna helyén. Egy év múlva, 1766-ban át is adták. A templomtorony csak 1803-ra készült el. A községben elemi iskolát tartanak fenn 1722-től a pálosok. 1767-ben a faluban már volt kocsmá, mészárszék, vízimalmok, mész-égető kemencék. Az itt élők a pálosoknak robottal, ajándékokkal és pénzbeli adóval tartoztak. 1800-ban felépült a templom mellett egy plébánia. 1815-ben új épületet kapott az iskola, ma kántorlak.

ÖRÖKSÉGÜNK

A település területén négy országosan védett műemlék található, valamint számos régészeti lelőhely.

Pilisszentkereszt történelme során a Pilisszántói út és a rá merőleges utca mentén kialakult település, mely a fejlődés során az utcák duplázódásával hálós szerkezetűvé alakult, további növekedése a domboldalakon halmazos jellegű.

A település területének 83,8%-a termőterület, ebből a mezőgazdaságilag hasznosított terület a teljes terület 11,2%-a. A települést a Duna-Ipoly Nemzeti Park által kezelt csaknem 66 000 ha-os egybefüggő védett erdőterület övezi.

MŰEMLÉKEK

Római katolikus templom tsz: 7199
Fő utca 626, 627 hrsz

Eredetileg a pálosok kápolnája volt. 1766-ban alakították templommá. 1800-ban plébánia lett. A pálos címer, -csőrében kenyeret tartó holló- ma is látható a bejárat felett.

A templom egyszerű, homlokzati tornyos, egyhajós, barokk épület. Egy főoltás és két mellékoltár, valamint szószék található benne. Homlokzatán kőkeretes kapuzat látható, ívelt füles szemöldökkővel.

A kapuzat felett tört kosárirés záródású záróköves párkányú a kórusablak, kétoldalt egy-egy félköríves zárköves szoborfülke van.

Ciszterci apátság romjai tsz:7200
Külterület 02/3, 02/ 4, 02/5, 05/1, 05

1184-ben III. Béla alapította a Pilisi apátságot. A templom hozzávetőlegesen 60 m hosszú, három hajós, keleten egyenesen záródó főszentéllyel. A kerengő a 13. század első évtizedeiben épült. A bordás keresztboltozatokat falpillérek támasztják alá, melyeket változatosan díszített fejezetcsoportokkal látták el.

Gertrúd királynét- II. András feleségét, IV Béla király és Szent Erzsébet édesanyját az apátságban temették el. A törökök a mohácsi vész után lerombolták az apátságot. A terület különlegessége, hogy az egyetlen nagy középkori épület, mely teljes egészében feltárt.

Menedékház tsz: 7198
Dobogókő, Téry Ödön utca 1014/1 hrsz

1898-ban, Pfinn József tervei alapján épült az Eötvös Lőrándról elnevezett turistaház, eklektikus stílusban. Itt alapították az első Magyar Turista Egyesületet 1891-ben. A faház mellett 1906-ban épült kőépület növelte a befogadóképességet, de így is többször bővíteni kellett. 1910-ben bevezették a telefont és 1932-től a villanyvilágítást is. A második világháború után munkásszállóvá alakították, majd sokáig üres volt. A rendszerváltás után az épületeket a Magyar Turista Egyesület visszakapta és felújította. Jelenleg a fagerendás épületben turista múzeum üzemel.

Mészégető kemence tsz:9552
Külterület, 039 hrsz

Kör alapterületű építmény, felfelé szűkülő oldalfalakkal, kupolája nincs. A teraszos patakpart oldalába épült, azaz a kupola nélküli perem egyvonalon van a járószinttel, míg maga az egész építmény földbe van ágyazva, kivéve a patakpart felőli homlokoldalt a rakodó nyílással. A bejárat két oldala mellett félkörívben visszaforduló jellegzetes támpillérek épültek. A kemence törtkőből épült, meglévő pereme alatt öt téglasorral vált át, innen indulhat a kupola boltválla. A berakodó nyílás keskeny, záradéka ívesen hajlik, ívezetét téglával falazták. A belső paláston egy helyen fedezhető fel téglafoltozás, illetve javítás.

RÉGÉSZETI LELŐHELYEK JEGYZÉKE

1/1 lelőhely Pilisszentkereszt Pilisi apát-ság- egyedi régészeti védettséget élvező lelőhely

Lelőhely MRT száma:7/19/1

Lelőhely KÖH azonosító száma:11174

1/2 Patak melletti földek

Lelőhely MRT száma:7/19/3

Lelőhely KÖH azonosító száma:52298

1/3 Sportpálya és térsége

Lelőhely MRT száma:7/19/3

Lelőhely KÖH azonosító száma:59297

2 lelőhely Pilisszentkereszt-Dobogókő út Őrtorony

Lelőhely MRT száma:7/19/2

Lelőhely KÖH azonosító száma:11175

3 lelőhely Pilisszentkereszt szőrvány lelet

Lelőhely

MRT száma:7/19/3

Lelőhely KÖH azonosító száma:11176

4 lelőhely Pilisszentkereszt országút/ Római út

Lelőhely MRT száma:

Lelőhely KÖH azonosító száma:67031

5 lelőhely Pilisszentkereszt Zsivány sziklák, kőbánya

Lelőhely MRT száma:

Lelőhely KÖH azonosító száma:67033

6/1 lelőhely Pilisszentkereszt Mélyút I.

Lelőhely MRT száma:

Lelőhely KÖH azonosító száma:67035

6/2 lelőhely Pilisszentkereszt Mélyút II.

Lelőhely MRT száma:

Lelőhely KÖH azonosító száma:67091

7 lelőhely Pilisszentkereszt, Kálvária hegy, kőbánya

Lelőhely MRT száma:

Lelőhely KÖH azonosító száma:67037

TÖRTÉNETI TÁJ

Jelentős tájképi elem a Klastrom és környezete. A történeti táj része a Klastrom körül elterülő mezőgazdasági területek, melyek sajnos a művelés hiánya miatt lassan beerdősülnek. A történeti táj fontos eleme az észak déli irányú, Budát Esztergommal összekötő „ezeréves” út.

FOTÓ: TÓTH ZSÓFIA

FOTÓK: MAYER SIMON,
MOLNÁR ZSOMBOR,
SÓLYOM ELEONÓRA,
KÁLNOKY BÁLINT

EGYÉB ÉRTÉKES ÉPÜLETEK A TELEPÜLÉSEN

1. Tájház (településre jellemző beépítés, oldalhatáron álló, tornácos parasztház)

2. Egykori iskola (fő utca értékes épülete, a település értékes épített eleme megőrzendő a tömege, nyílásai)

3. Kálvária stációi (értékes szobor , plasztika)

4. Szentkút (védett forrás épített környezete és természti környezete védendő, természetben kialakított kegyhely)

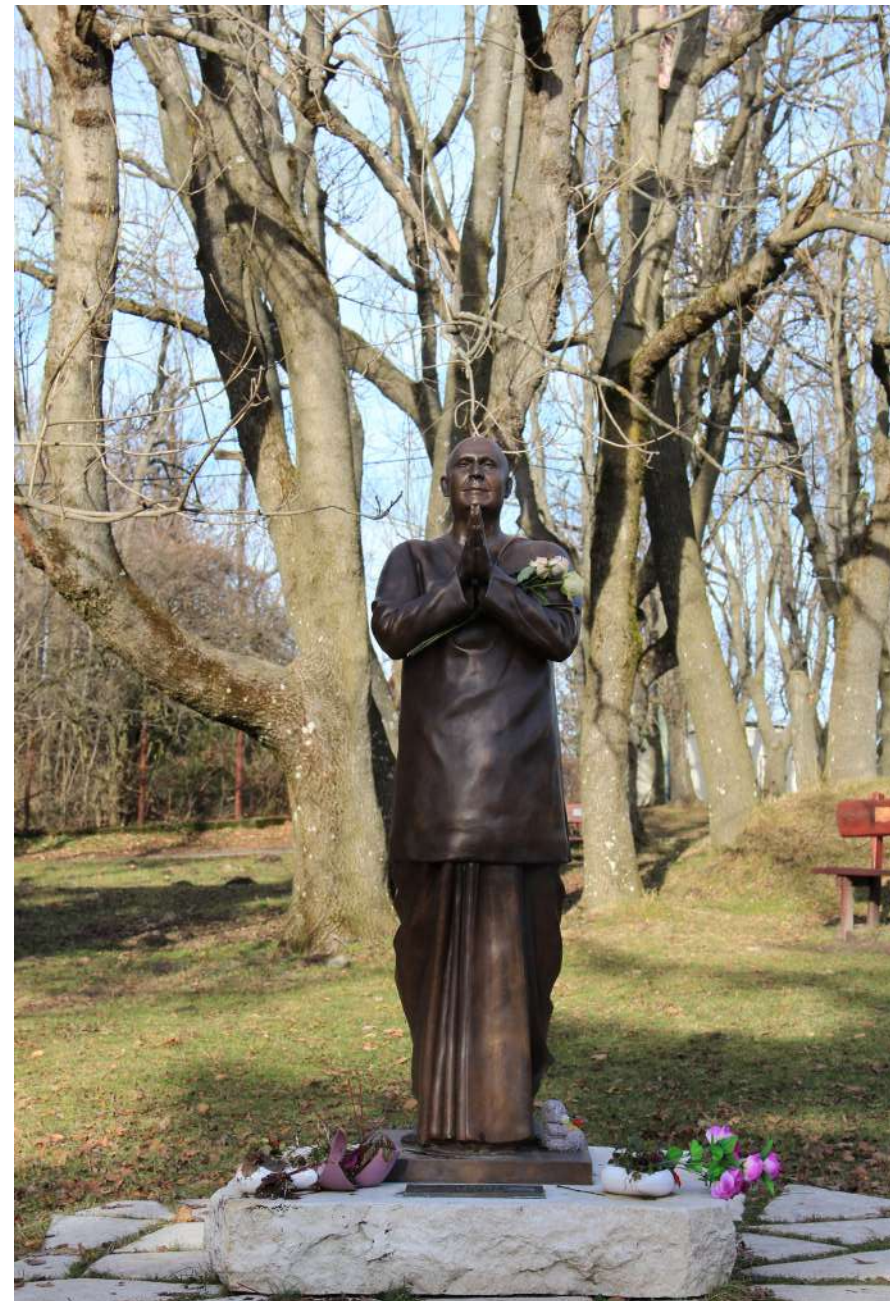
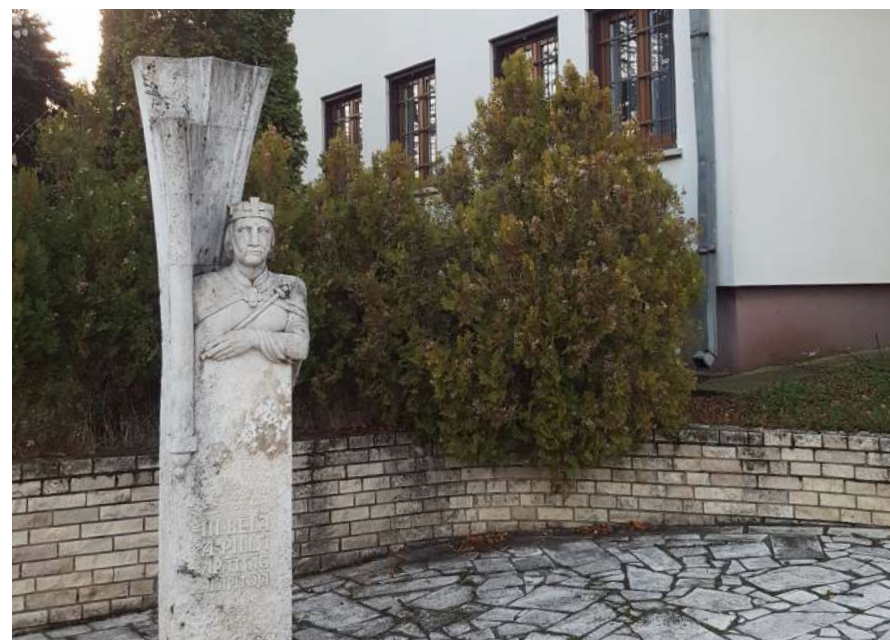
5. Makovecz ház (értékes tömegalakítás, fedése védendő érték)

6. Tornácos parasztház (Kis Lugas vendéglő) (településre jellemző beépítés, oldalhatáron álló, tornácos parasztház)

7. Köztéri szobrok-építmények (jellemzően vallási témájú szobrok)

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK - ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Pilisszentkereszt települést 5 település-részre osztjuk, melynek alapja a beépítés karaktere.

Ezek az ófalu, belső település részek, új beépítésű területek, üdülő területek, természeti területek.

Az ófalu a település legrégebben kialakult része. A Fő út és a vele párhuzamosan kialakult utcák által határolt területet jelenti. A terület lehatárolást kék színnel jelöltük.

A belső település részek jellemzően az ófalu köré, inkább a déli részén kialakult beépítések. A terület lehatárolást kék színnel jelöltük.

Az új beépítésű területek elnevezésű településrész leginkább a napjainkban beépülő, új parcellázású területeket jelöli- A terület használathoz felhasznált szín a szürke.

Az üdülő területeket zöld színnel jelöltük.

Ez Dobogókő és Kakas-hegy területe.

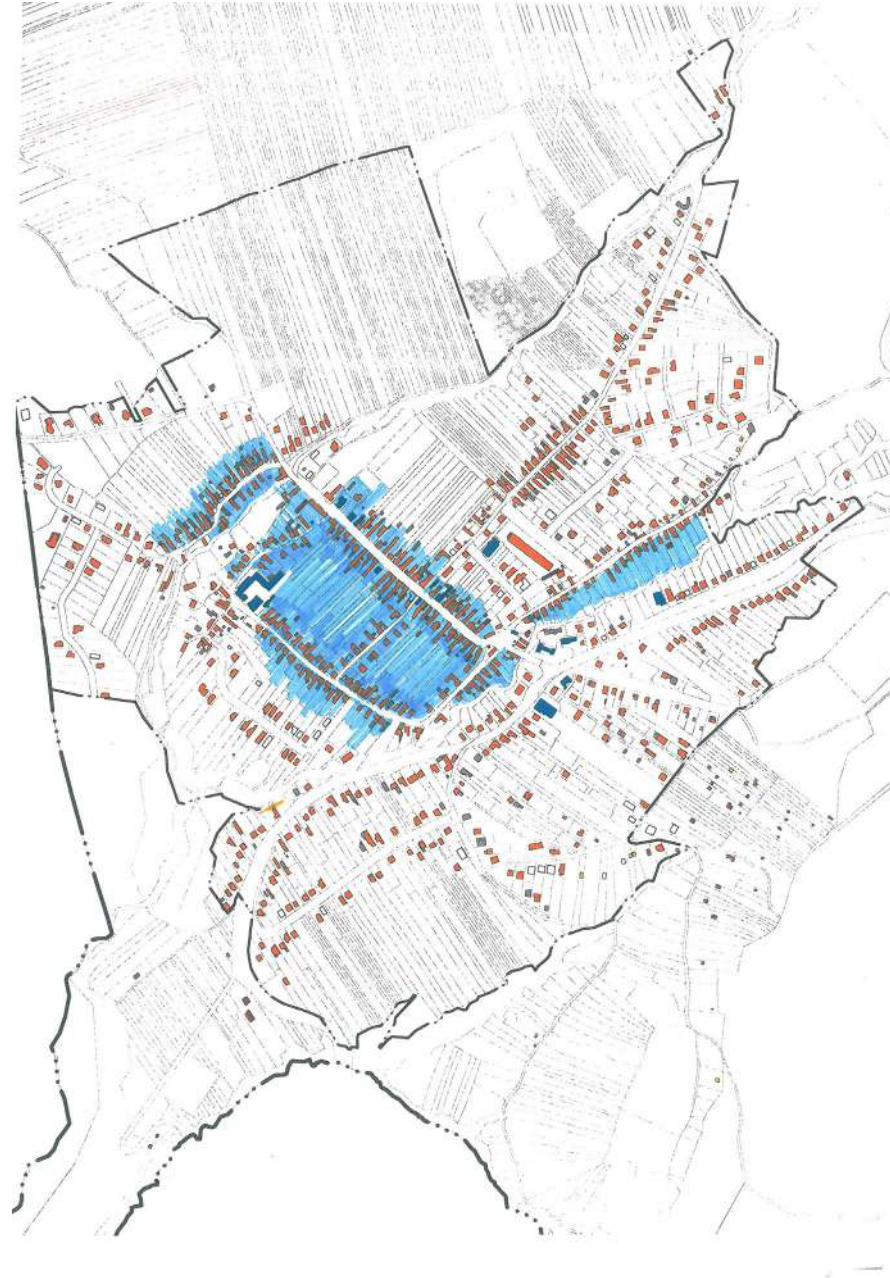
A települést övező mezőgazdasági és erdő területeket egységesen természeti tájként jelöltük. hiszen Pilisszentkereszt belterületét a Duna-Ipoly Nemzeti park területe öleli körül. A Natura 2000 területek nemcsak övezik a beépítésre szánt területeket, hanem számos helyen még a lakóterületekre is benyúlnak.

ÓFALU

Az ófalu, az eredeti településmag, amely a Pilisszántói út - Fő utca - Mester utca által határolt területeket foglalja magába. Hagyományos, szalagtelkek jellemzik, fésűs beépítéssel. A lakóépületeket az utcavonalra és az oldalkertre építették, helységeit csak a saját udvarra nyitották. Az épületek jellemző típusa az utcafrontra merőleges gerinc, egy szintes, nyeregtetős, oldalhatáron álló tornácos hosszúház.

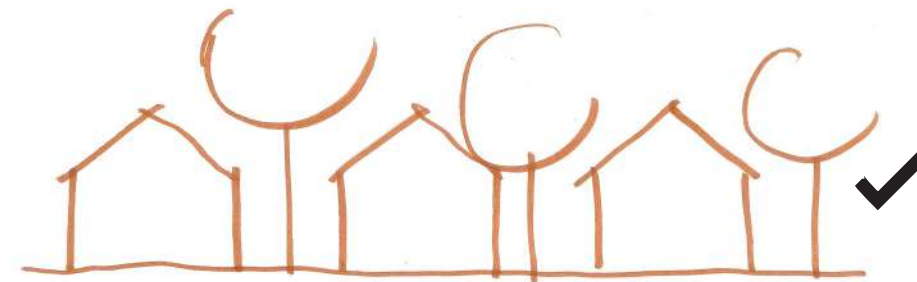
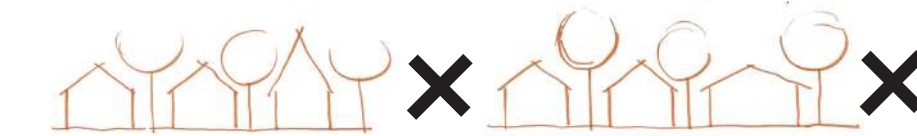
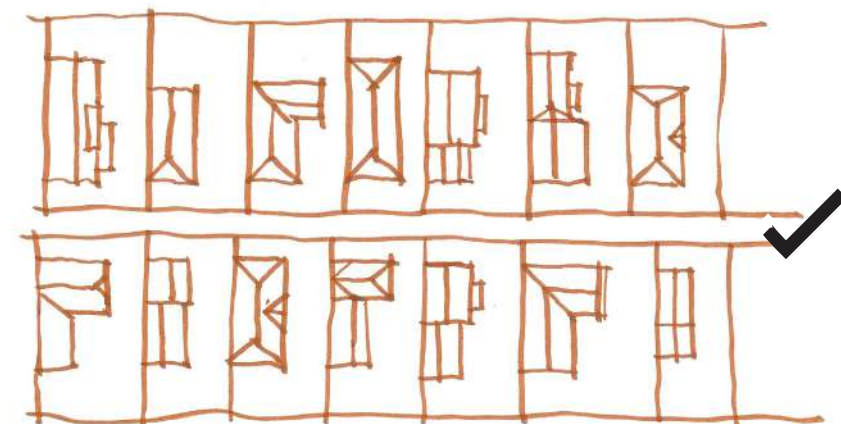
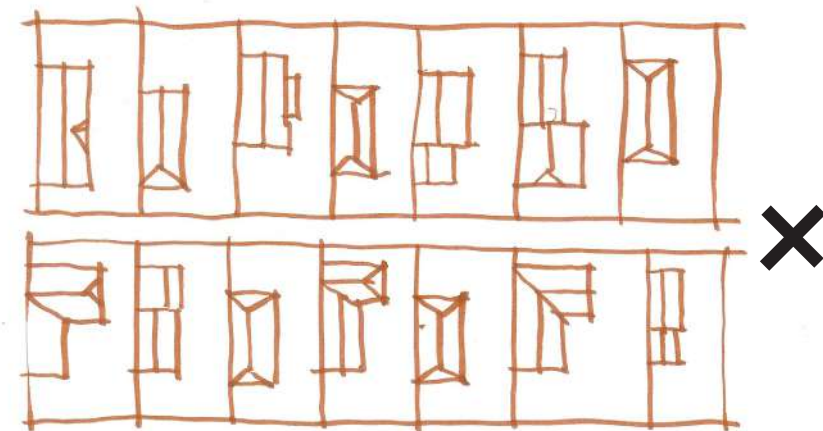

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ - ÓFALU

TELEPÍTÉS

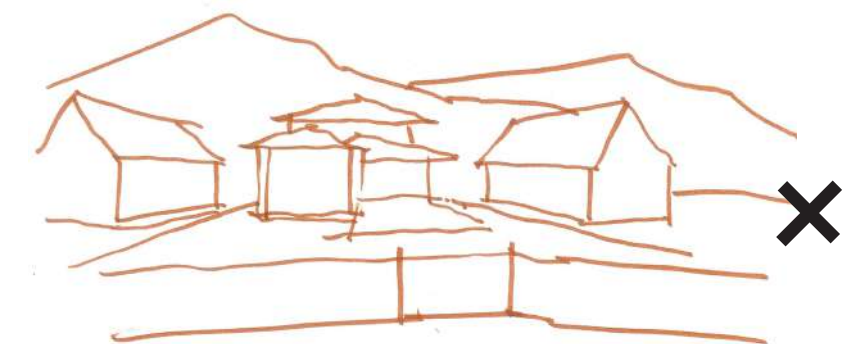

A település beépítése jellemzően oldalhatáron álló. Az új beépítés esetében is törekedjünk a telek –az utcában jellemző- oldalhatáros, illetve onnan max 1,0 méter távolságot tartva- beépítésére. Amennyiben valamennyi épület az utcafronton áll, igazodjunk a már kialakult telepítéshez!

TETŐFORMA, TETŐHAJLÁSSZÖG

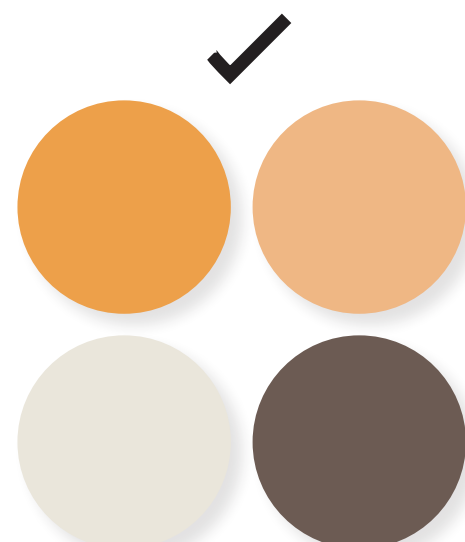
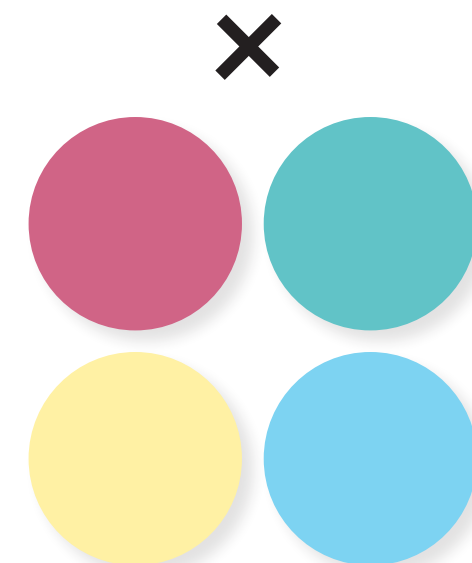
A településen utcavonalra merőleges gerincű, nyeregtetős épületeket találunk, jellegzetes ereszmegoldással, a tornác felett ereszcsendesítéssel. Új építés esetén kerüljük a túl meredek vagy túl alacsony hajlásszögű tető tervezését. Fontos, hogy a településképg megőrzése érdekében egyszerű tetőidomot tervezzünk, jellemző 35-45 fok körüti tetőhajlásszöggel. (a mediterrán jellegű, sátoztető forma nem javasolt)

HOMLOKZATOK ANYAG-, SZÍNHASZNÁLAT

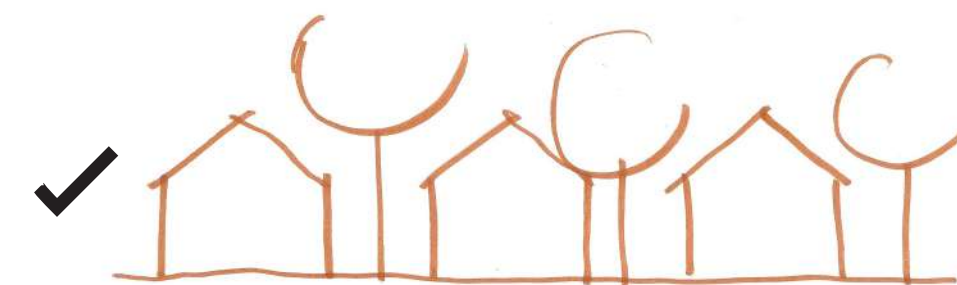
Vakolt homlokzatot alakítsunk ki, sima felülettel. Az utcafronton őrizzük meg, vagy állítsuk vissza a parasztházakra jellemző homlokzatot. Homlokzati burkolatként alkalmazhatóak természetes anyagok, kő burkolatok. Faburkolat nem jellemző, azt csak kis mértékben, vagy a megemelt tetőtéri részekben alkalmazzunk. Erős, harsány homlokzat színezést ne használjunk. Előnyös a tájba illő pasztell-színek, leginkább azonban a fehér vakolat alkalmazása.

MAGASSÁG

Az ófaluban jellemzően földszintes épületek állnak.

Az új építésnél is igazodjunk a meglévő környezethez. Arányos, az illeszkedés szabályait követve, az épület hátsó, udvar felőli tömege esztétikus magasság növekedést követhet. Az ófaluban épület utcafronti megjelenése tükrözze a parasztházak traktus szélességét, nyílásrendjét.

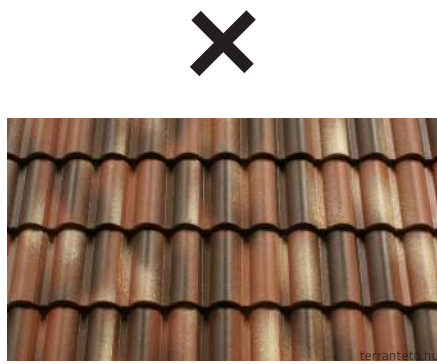
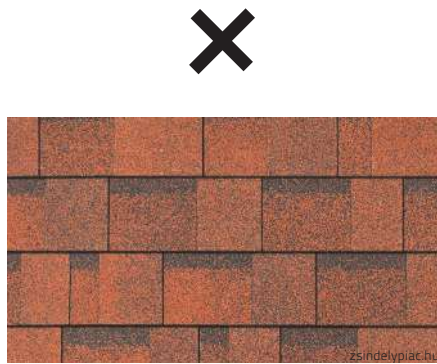
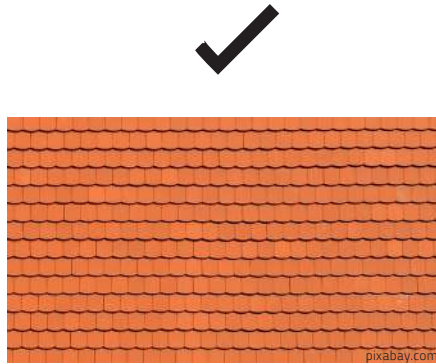
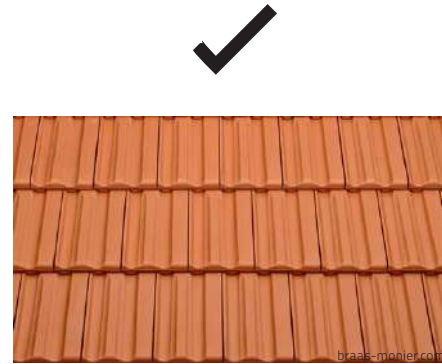

HÉJAZATOK, ERESZEK

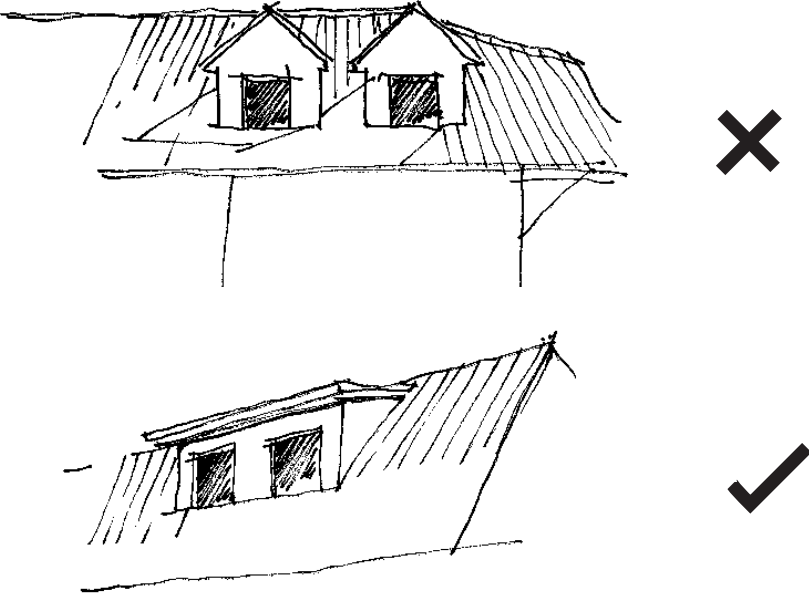

A cserép anyaga és színe matt, égetett természetes alapszínű agyagcserép lehet (natúrtól a mélyvörösig). Előnyben részesülnek a hődfarkú vagy egyenes vágású cserepek. Kerülendő a mintás, antikolt, nem természetes építőanyag színű cserép (antracit szín), nagyméretű, nagy „hullámú” cserép valamint az egyéb anyagú, pl. bitumenes zsindelek alkalmazása. Az ereszt kialakítása, a szarufák végének kialakítása, színe lényeges a ház karaktere szempontjából. Kerüljük az indokolatlanul nagy ereszt kiülést. A vízvezetés szempontjából szép részlet az un. ereszcsondesítés. Alkalmazása különlegessé teszi épület

TETŐTEREK

Az Ófaluban a hagyományos falusias beépítés kapcsán nélkülözzük a tetőfelépítmények kialakítását. Elsősorban tetősík ablakokat és az ormfalon elhelyezett nyílászárókat részesítjük előnyben. Tetőfelépítmény építése esetén az utcától távolabb helyezzük el, a homlokzathozhoz képest rövid szakaszon. Az esztétikai formálásánál egyszerű elemeket alkalmazunk.

TORNÁCOK

A hosszúházak jellegzetessége a tornácos kialakítás. A tornác oszlopai a községben számos épület esetében kisméretű téglából falazott pillér.

Új épület kialakítása esetén is kihasználhatjuk a tornác nyújtotta előnyöket.

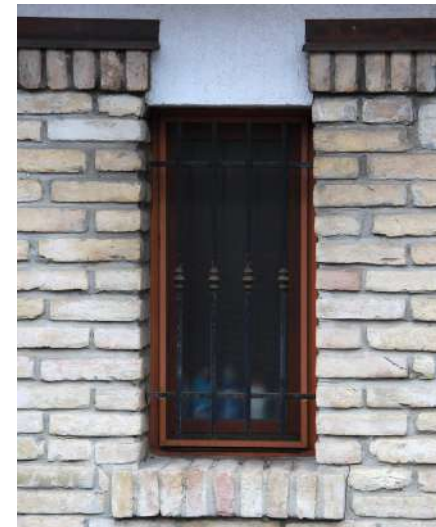

NYÍLÁSZÁRÓK

A község jellegzetes homlokzati aránya: két szimmetrikusan elhelyezett ablak néz az utcára.

Fontos figyelni a nyílászárók arányára a homlokzat felületen. Javasolt a természetes anyagok használata, elsősorban fa nyílászárók alkalmazása. A nyílásosztások alkalmazásánál vegyük figyelembe a régi, jó példaként bemutatott nyílásosztásokat. A természetes anyagok felújíthatók, a műanyaggal szemben.

Az utólagos beépítésű árnyékoló szerkezetek esetén részesítsük előnyben a nyílászáró színével megegyező színű lamellás zsalugátert vagy a tömör kialakítású külső spalettát, a látszó, fehér redőnytokok helyett.

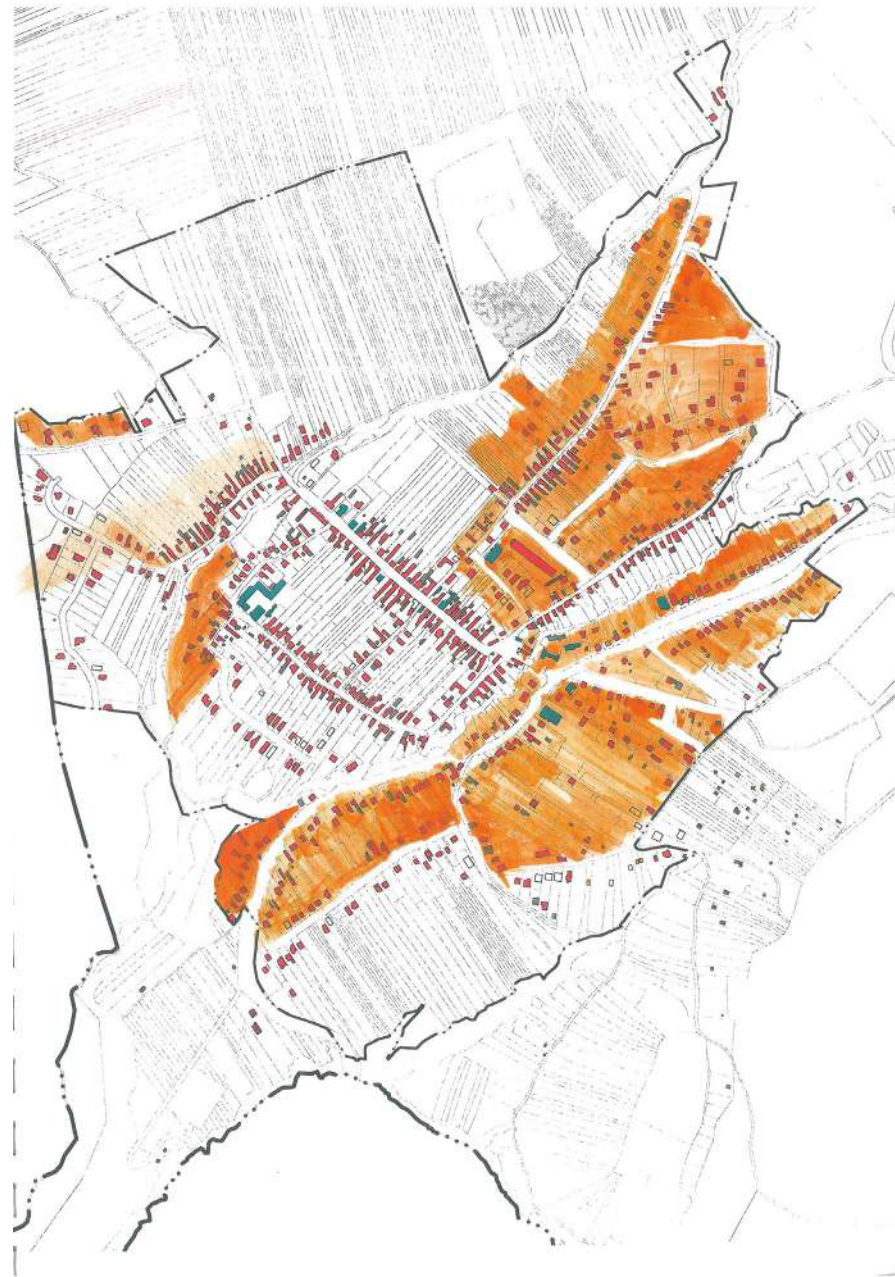

BELSŐ TELEPÜLÉS RÉSZEK

A fésűs beépítés mellett jellemző a szabadon álló előkertes beépítés. Az 50-es évek végén kezdődött el a régi épületek átalakítása kéttraktusos vagy „L” alakú lakóházzá. A 60-as évek jellemző négyzetes alaprajzú sátoztetős épületek is megjelennek itt-ott. A 70-es évektől jellemző az előkert és a tetőtér beépítéses épületek megjelenése.

A belsőtelepülés rész igen változatos építészeti karaktert mutat, mely az anyaghasználatban, tetőkialakításban is eltéréseket mutat.

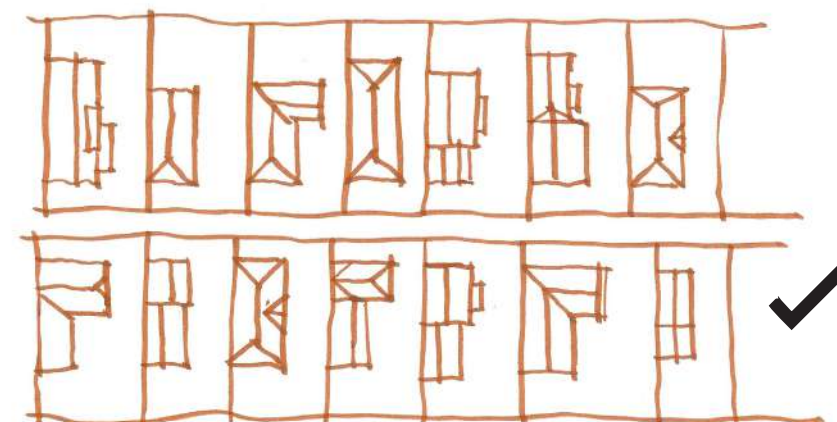
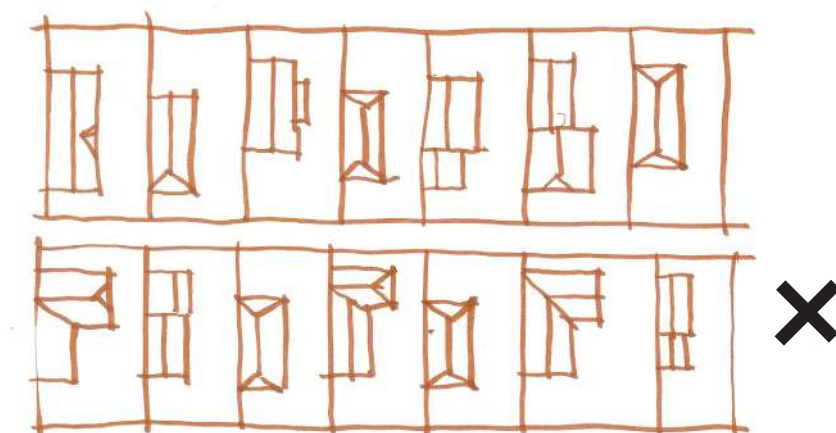

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ - BELSŐ TELEPÜLÉS RÉSZEK

TELEPÍTÉS

A település beépítése jellemzően oldalhatáron álló. Az új beépítés esetében is törekedjünk a telek –az utcában jellemző- oldalhatáros , illetve onnan max 1,0 méter távolságot tartva- beépítésére. Amennyiben valamennyi épület az utcáfronton áll, igazodjunk a már kialakult telepítéshez!

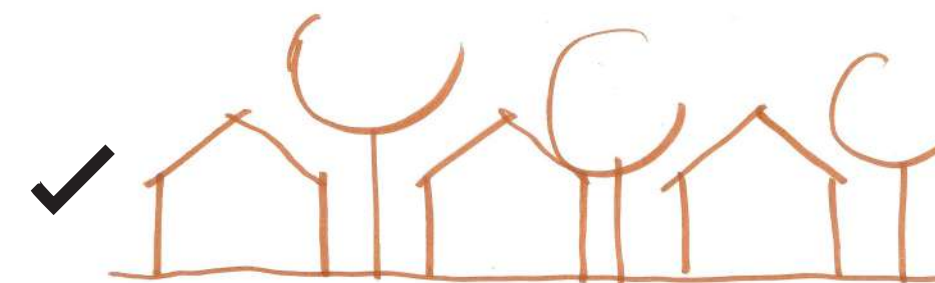

MAGASSÁG

A községben jellemzően földszintes vagy tetőtér beépítéses épületek állnak.

Az új építésnél is igazodjunk a meglévő környezethez. Arányos, az illeszkedés szabályait követve, az épület hátsó, udvar felőli tömege esztétikus magasság növekedést követhet.

Az ófaluban épület utcafronti megjelenése tükrözze a parasztházak traktus szélességét, nyílásrendjét. Más településrészek esetén igazodjunk az utcában jellemző magassághoz.

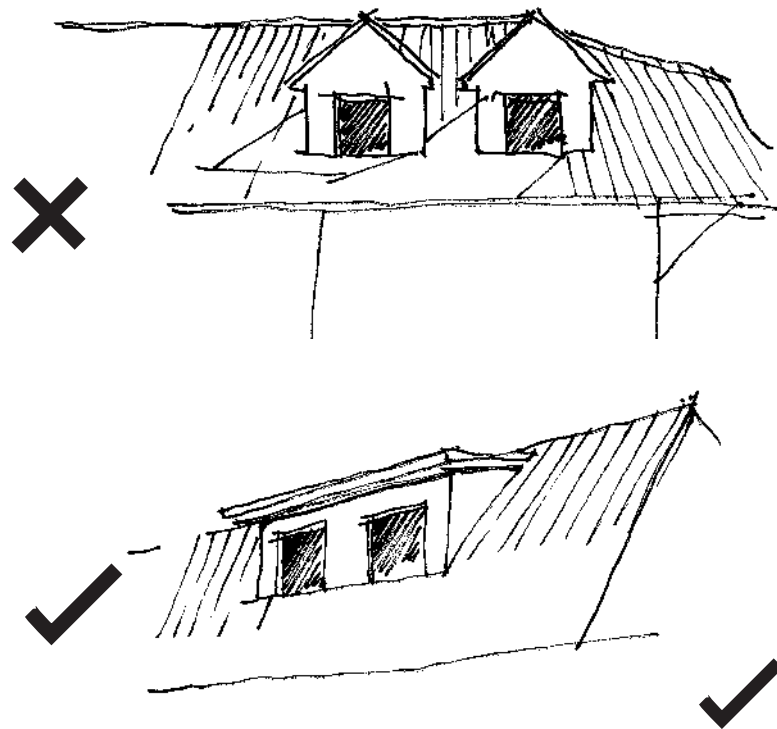

TETŐTEREK

Az új építésnél igazodjunk a meglévő környezethez. Arányos, az illeszkedés szabályait követve, az épület hátsó, udvar felőli tömege esztétikus magasság növekedést követhet. Lehetőség szerint azonban inkább a földszinten történő bővítést válasszuk. A tetőtérben elsősorban tetősík ablakot tervezzünk, a tetőfelépítmények alkalmazása visszafogott legyen, egyszerű formavilággal, a homlokzat-hosszhoz képest kis arányban. Ne vigyük túlzásba a tetőablakok számát!

Kerüljük a túl összetett tetőformákat. Új építés esetén igyekezzünk az egyszerűbb formák alkalmazására. Ne használjuk túl meredek hajlásszögű illetve lapostetőt.

HÉJAZATOK, ERESZEK

A cserép anyaga és színe matt, égetett természetes alapszínű agyagcserép lehet (natúrtól a mélyvörösig). Előnyben részesülnek a hód farkú vagy egyenes vágású cserepek. Kerülendő a mintás, antikolt, nem természetes építőanyag színű cserép (antracit szín), nagyméretű, nagy „hullámú” cserép valamint az egyéb anyagú, pl. bitumenes zsindely alkalmazása. Az ereszkialakítása, a szarufák végének kialakítása, színe lényeges a ház karaktere szempontjából.

NYÍLÁSZÁRÓK

A belső településrész jellegzetes homlokzati aránya: két szimmetrikusan elhelyezett ablak néz az utcára. Fontos figyelni a nyílászárók arányára a homlokzat felületén. Javasolt a természetes anyagok használata, elsősorban fa nyílászárók alkalmazása. A nyílásosztások alkalmazásánál vegyük figyelembe a régi, jó példaként bemutatott nyílásosztásokat. A természetes anyagok felújíthatók, a műanyaggal szemben. Az utólagos beépítésű árnyékoló szerkezetek esetén részesítsük előnyben a nyílászáró színével megegyező színű lamellás zsalugátert vagy a tömör kialakítású külső spalettát, a látszó, fehér redőnytokok helyett.

ÚJBEÉPÍTÉSŰ TERÜLETEK

A település széléin, az újonnan beépítésre szánt területeken jelenik meg a kertvárosias beépítés. Építészeti karakter nem jellemzi. Egymás szomszédságában jelennek meg a mozgalmas tömegű, mediterrán, alpasi, északi és modern stílusú épületek. Az anyaghasználat és a tömegformálás változatossága miatt nem mutat egységes településképet. A területen szükséges az anyaghasználat egységesítése mely a településképet javulását eredményezheti.

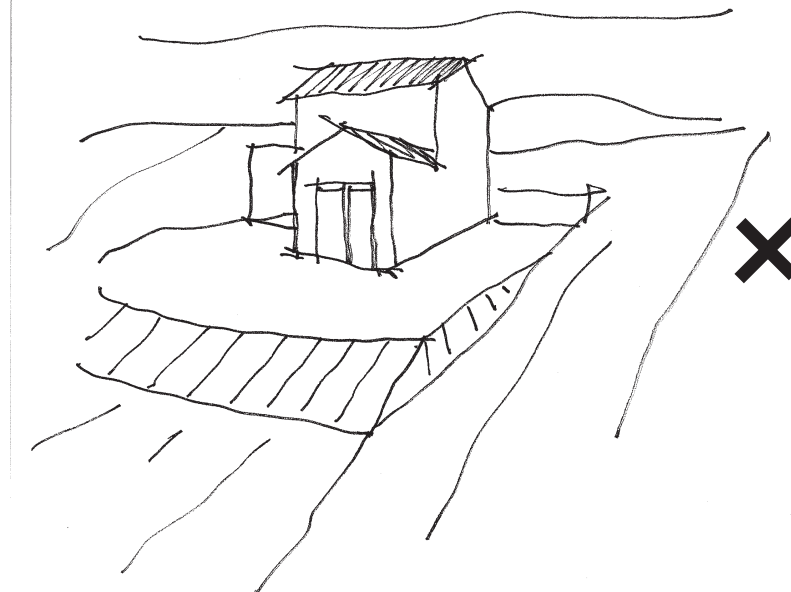
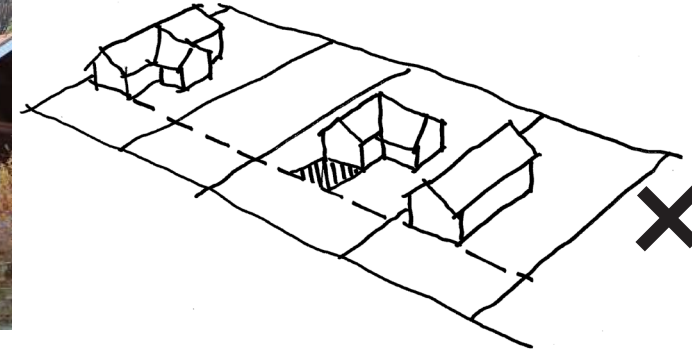
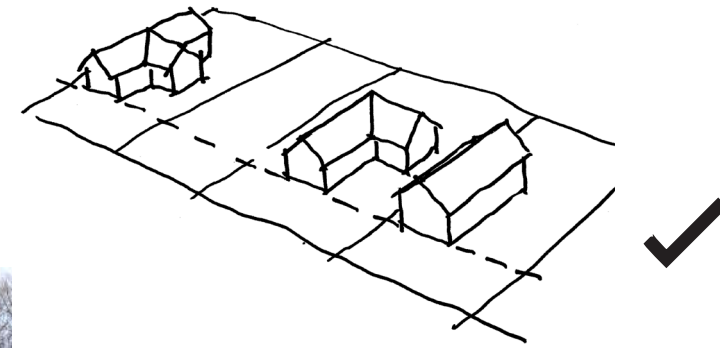

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ - ÚJÉPÍTÉSŰ TERÜLETEK

TELEPÍTÉS

A település beépítése jellemzően oldalhatáron álló. Az új beépítés esetében is törekedjünk a telek –az utcában jellemző- oldalhatáros, illetve onnan max 1,0 méter távolságot tartva- beépítésére. Amennyiben valamennyi épület az utcafronton áll, igazodjunk a már kialakult telepítéshez!

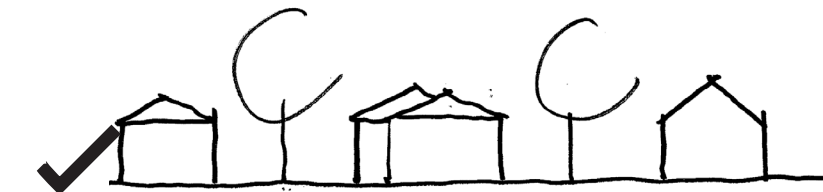

MAGASSÁG

A községben jellemzően földszintes vagy tetőtér beépítéses épületek állnak.

Az új építésnél is igazodjunk a meglévő környezethez. Arányos, az illeszkedés szabályait követve, az épület hátsó, udvar felőli tömege esztétikus magasság növekedést követhet.

Az ófaluban épület utcafronti megjelenése tükrözze a parasztházak traktus szélességét, nyílásrendjét. Más településrészek esetén igazodjunk az utcában jellemző magassághoz.

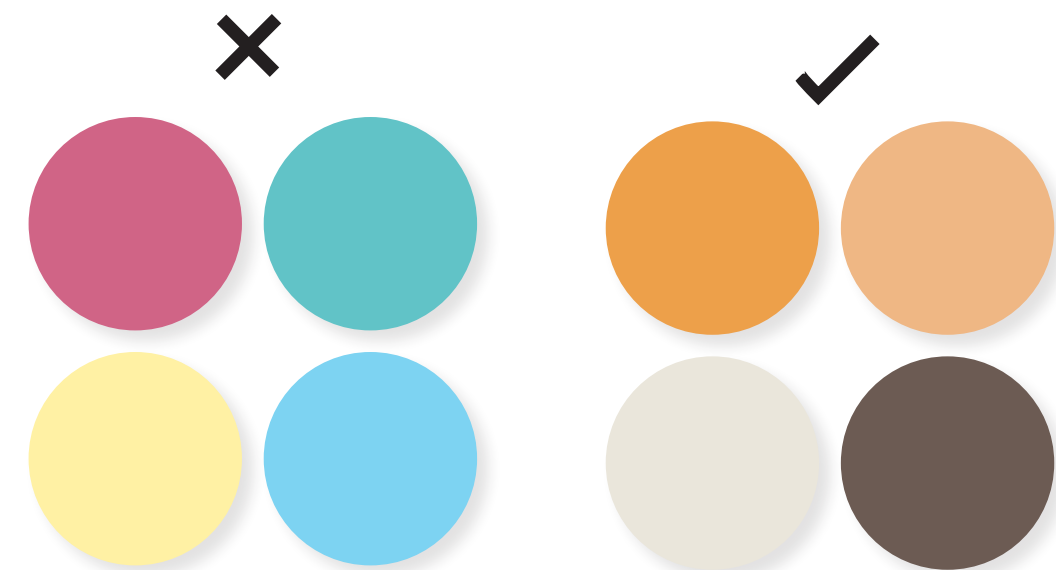

HOMLOKZATOK ANYAG-, SZÍNHASZNÁLAT

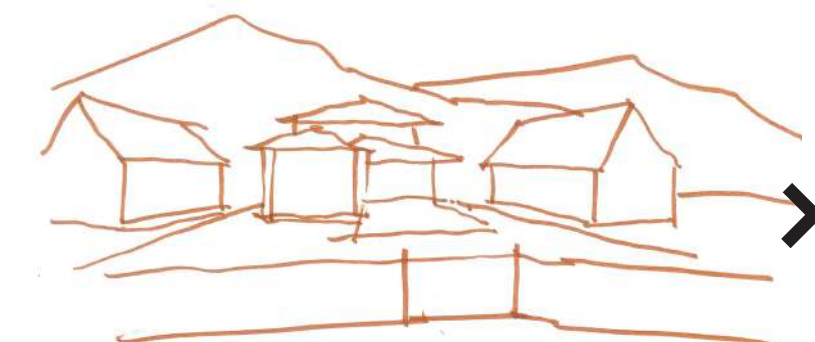
Vakolt homlokzatot alakítsunk ki, sima felülettel. Homlokzati burkolatként alkalmazhatóak természetes anyagok, kő burkolatok.

Erős, harsány homlokzat színezést ne használjunk. Előnyös a tájba illő pasztell-színek, leginkább azonban a fehér vakolat alkalmazása.

TETŐFORMA, TETŐHAJLÁSSZÖG

Új építés esetén kerüljük a túl meredek vagy túl alacsony hajlásszögű tető tervezését. Fontos, hogy a településkép megőrzése érdekében egyszerű tetőidomot tervezzünk, kerüljük a mediterrán jellegű, sáortető formát.

DOBOGÓKŐ ÉS KAKASHEGY

Üdülőházas beépítés jellemzi. Földszintes, tetőtétbeépítéses hétvégiházak, illetve dobogókő területén nagyobb, szállók fordulnak elő. Üdülőházas területek jelentős növényzettel rendelkeznek. Dobogókő erdei utakból kialakult kis utcái ösvény jellegűek. A telkek megközelítése és a közművesítés nehezen biztosítható. Dobogókő telekszerkezete a természeti illeszkedés hatására alakult ki. Dobogókőre jellemzőek a nagy telkek, lazabeépítéssel. Bár sok helyen megjelenik a természet közeli anyaghasználat, mégsem mutatnak egységes képet az üdülő területek.

Dobogókő, a Visegrádi-hegység legmagasabb pontján helyezkedik el, 700 méter magasan. Tetejéről fantasztikus kilátás nyílik a Dunakanyarra. Északi oldalról meredek sziklafalak zárják le. 1923-ban Dobogókőn hozták létre a mai Magyarország első sípályáját. Dobogókőn működik a jezsuiták Manréza lelkigyakorlatos háza.

Dobogókőn és környékén található a Föld szívcsakrája, azaz bolygónk dobogó szíve, ami az ott tartozkodók szervezetét feltölti energiával.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ - DOBOGÓKŐ ÉS KAKASHEGY

TELEPÍTÉS

Dobogókőn és a Kakashegyen elsősorban üdülésre szolgáló épületeket, telkeket találunk. Jellemzőek a nagy, tágas telkek sok fával övezve. Az épület elhelyezése során ügyeljünk arra, hogy ne jelenjen meg túl nagy tömeg. Ügyeljünk az értékes faállomány megőrzésére.

MAGASSÁG

A községben jellemzően földszintes vagy tetőtér beépítéses épületek állnak.

Az új építésnél is igazodjunk a meglévő környezethez. Arányos, az illeszkedés szabályait követve, az épület hátsó, udvar felőli tömege esztétikus magasság növekedést követhet. Az ófaluban épület utcafronti megjelenése tükrözze a parasztházak traktus szélességét, nyílásrendjét. Más településrészek esetén igazodjunk az utcában jellemző magassághoz.

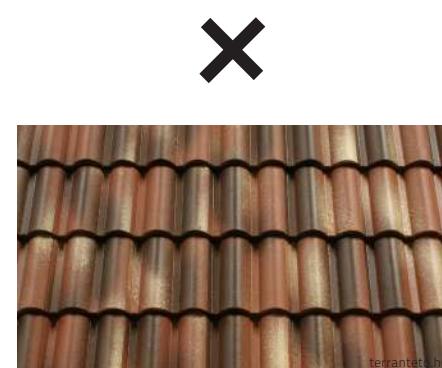
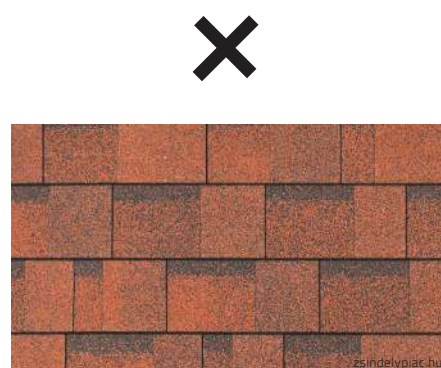
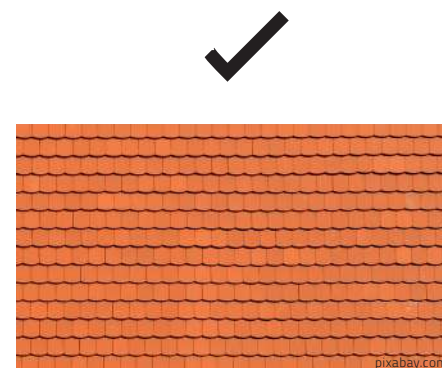
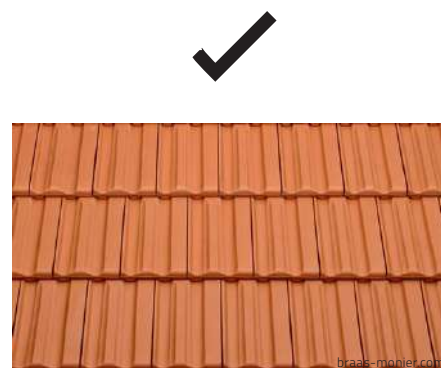
TETŐFORMA, TETŐHAJLÁSSZÖG

A településen utcavonalra merőleges gerincű, nyeregvetős épületeket találunk, jellegzetes ereszmegoldással, a tornác felett ereszcsondesítéssel. Új építés esetén kerüljük a túl meredek vagy túl alacsony hajlásszögű tető tervezését. Fontos, hogy a településkép megőrzése érdekében egyszerű tetőidomot tervezzünk, jellemző 35-45 fok körütti tetőhajlásszöggel. (a mediterrán jellegű, sátoztető forma nem javasolt)

HÉJAZATOK, ERESZEK

A cserép anyaga és színe matt, égetett természetes alapszínű agyagcserép lehet (natúrtól a mélyvörösig). Előnyben részesülnek a hódfarkú vagy egyenes vágású cserepek. Kerülendő a mintás, antikolt, nem természetes építőanyag színű cserép (antracit szín), nagyméretű, nagy „hullámú” cserép valamint az egyéb anyagú, pl. bitumenes zsindely alkalmazása. Az eresz kialakítása, a szarufák végének kialakítása, színe lényeges a ház karaktere szempontjából. Kerüljük az indokolatlanul nagy eresz kiülést. A vízelvezetés szempontjából szép részlet az un. ereszcsondesítés. Alkalmazása különlegessé teszi épület

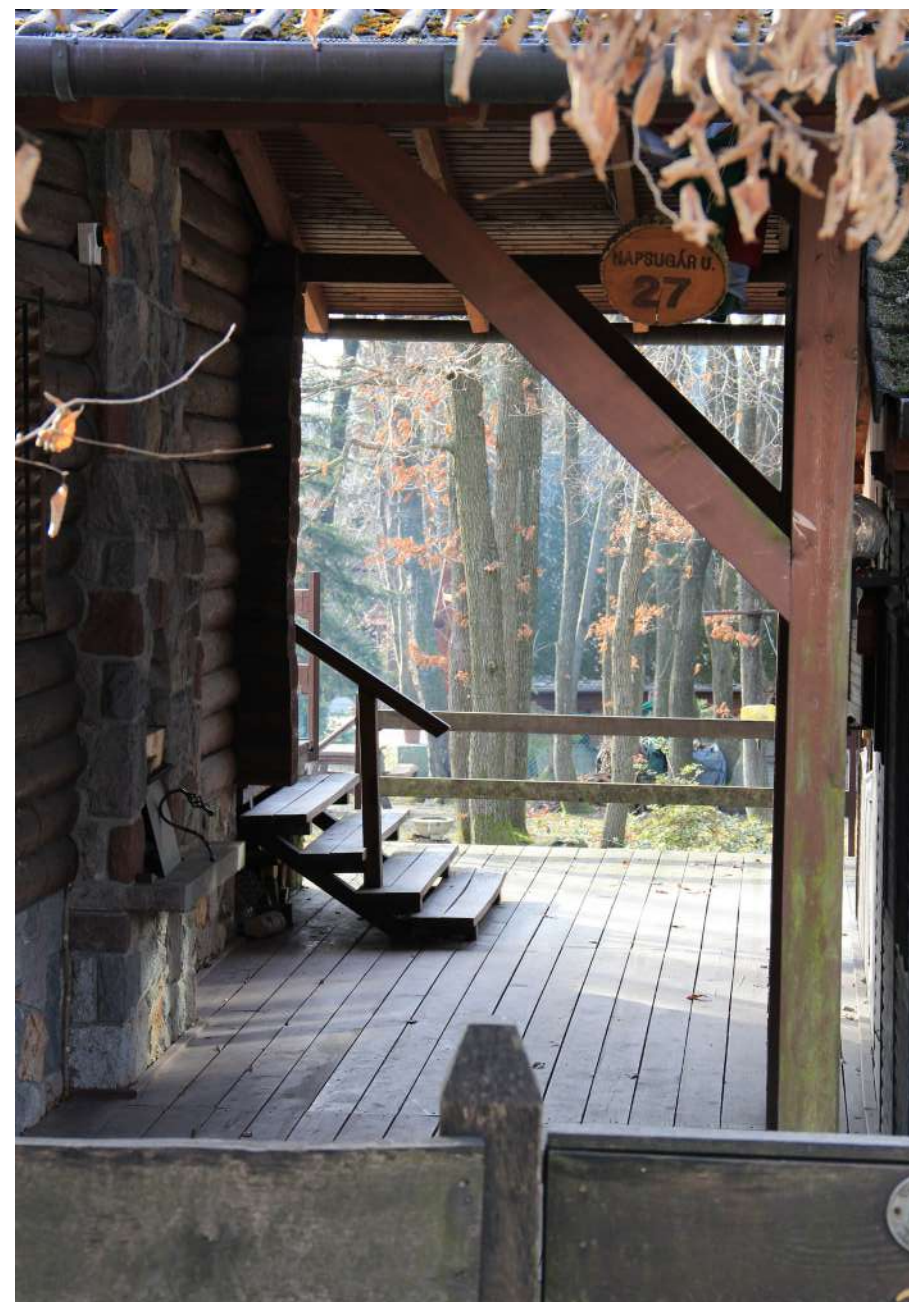
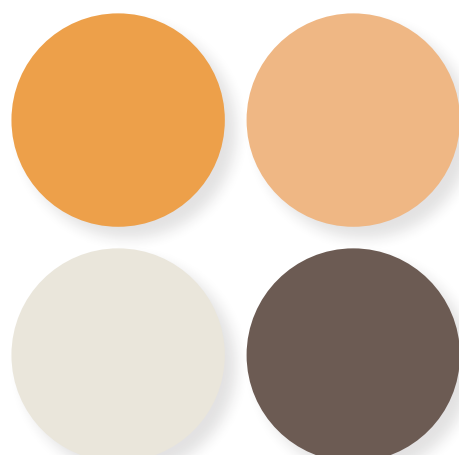
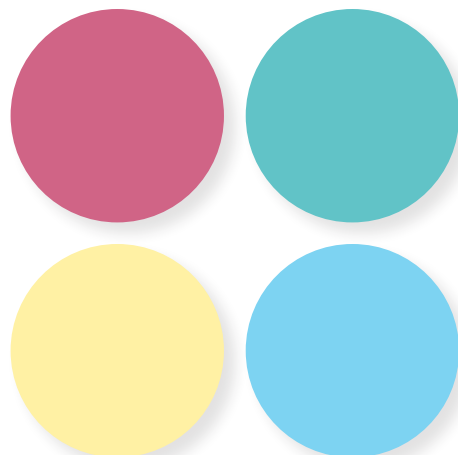

HOMLOKZATOK

ANYAG-, SZÍNHASZNÁLAT

Vakolt homlokzatot alakítsunk ki, sima felülettel. Az utcafronton őrizzük meg, vagy állítsuk vissza a parasztházakra jellemző homlokzatot. Homlokzati burkolatként alkalmazhatóak természetes anyagok, kő burkolatok. Faburkolat nem jellemző, azt csak kis mértékben, vagy a megemelt tetőtéri részekben alkalmazzunk. Erős, harsány homlokzat színezést ne használjunk. Előnyös a tájba illő pasztell-színek, leginkább azonban a fehér vakolat alkalmazása.

TERMÉSZETI TÁJ

A közigazgatási terület nagy részét a pilisi erdő területek foglalják el, a falut mezőgazdasági területek karéjozzák. Közvetlenül a belterületi határ mentén kertes mezőgazdasági területek találhatók. A külterület a Duna-Ipoly Nemzeti Park része, jelentős területét lefedi a Natura 2000 hálózat. Az erdőben, a Dobogókői út egyik oldalán nagy zöld felületű beépített üdülő terület található. Az erdőben zárványként jelennek meg a volt honvédségi területek.

Pilisszentkereszt közigazgatási területe három kistáj területén fekszik. Ezek a Pilis hegység, a Pilisszentkereszt-medence és a Visegrádi-hegység. A pilis jellemző kőzetei a mészkő és a dolomit. A karszt jelenséghez kapcsolódik sok barlang és forrás. A lejtőkön impozáns sziklatornyok, sziklafalak alakultak ki.

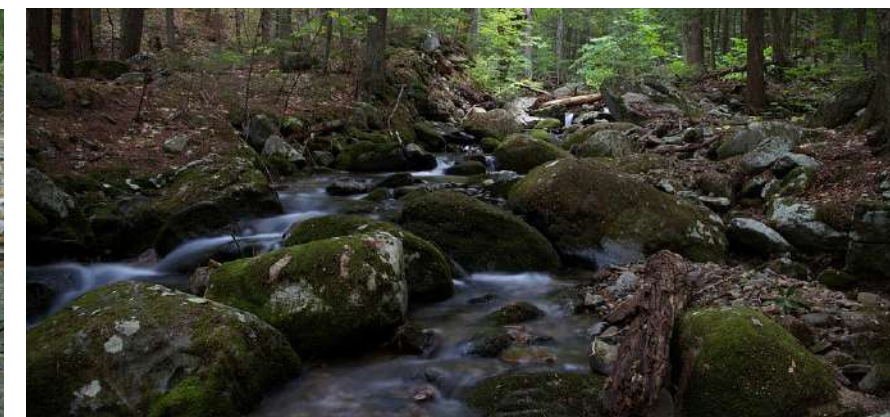
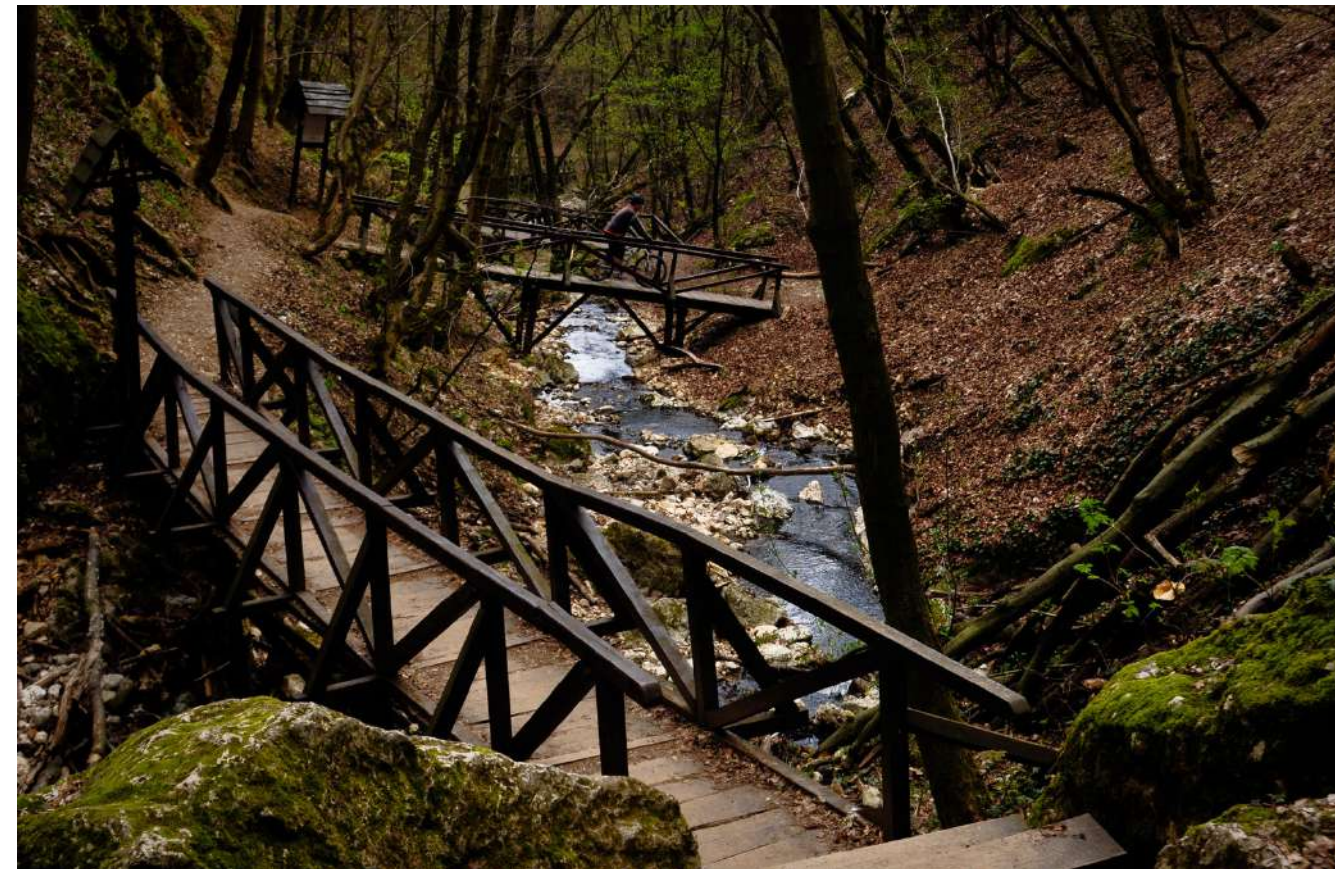
NÖVÉNYZET

Jellemző erdőalkotó fajok a kocsánytalan tölgy, a bükk, a cser és a gyertyán. Jellemző lágyszárúak a deres csenkesz, a pilisi len, a magyar gurgolya, a pirosló hunyor, az észak-kárpáti halvány repcsény, a balkáni pufók árvacsalán és a benszülött husáng.

VÍZRAJZ

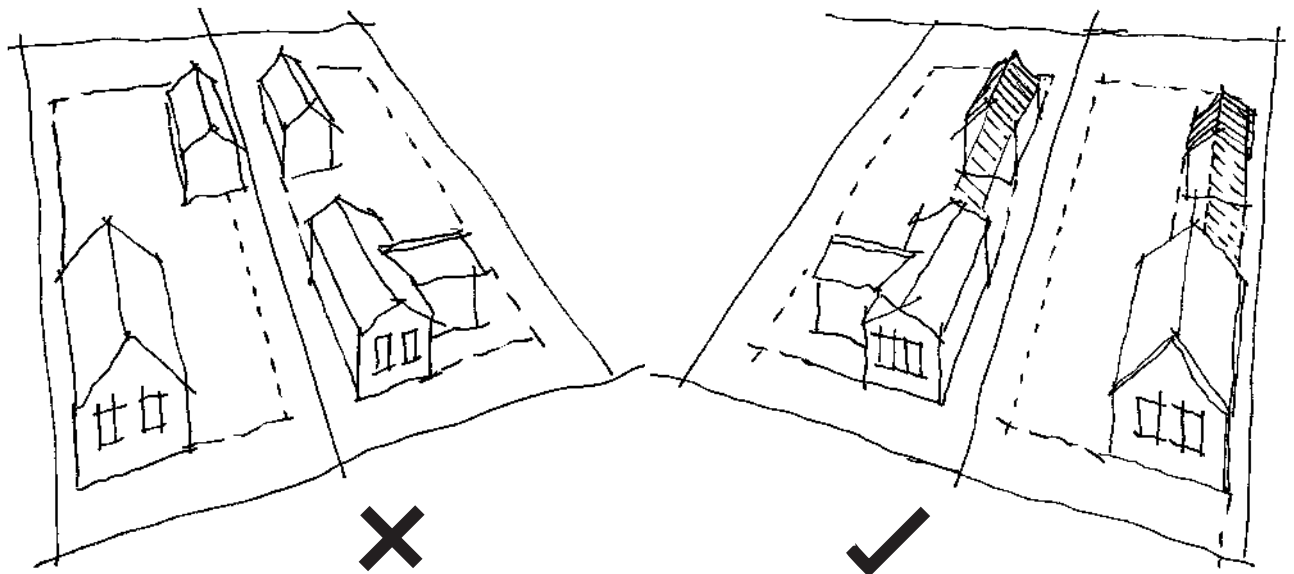
A Pilisszentkereszti-medence jellemző vízfolyásai a Kovács-patak és annak baloldali mellékága, a Dera-patak. Dobogókő déli részén fakad a Bükkös-patak, mely helyenként bűvópatakként kanyarog keleti irányban a Duna felé. A település közigazgatási területén számos kisebb-nagyobb vízhozamú forrás fakad. Ilyen például: Klastrom-forrás, Kinizsi-forrás, Hármás-forrás, Cser-forrás, Szentkút, Attila-forrás

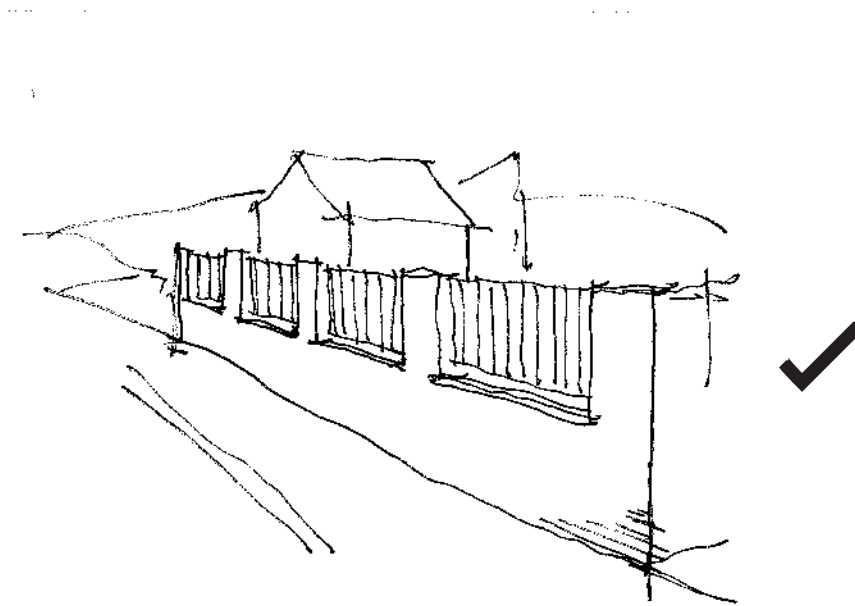
MELLÉKÉPÜLETEK

A kerti- és barkács eszközök tárolására már lakóépület tervezése során gondoljunk. Lehetőleg a főtömegben biztosítsunk helyet számokra. Kertünk így rendezettebb, egységesebb lesz. Kerüljük az előregyártott „szerszámtároló” telepítését.

KÖZTERÜLETEK, SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK ELHELYEZÉSÉNEK ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓJA KERÍTÉSEK

Az falu utcaképét nagyban befolyásolja a kerítések kialakítása. Kerüljük az előregyártott, különösen a beton szerkezetű kerítés elemek használatát. Részesítsük előnyben a természetes építőanyagokat és azok színeit. Alkalmazzunk áttört, tagolt kerítéseket az épület anyaghasználatával harmóniában.

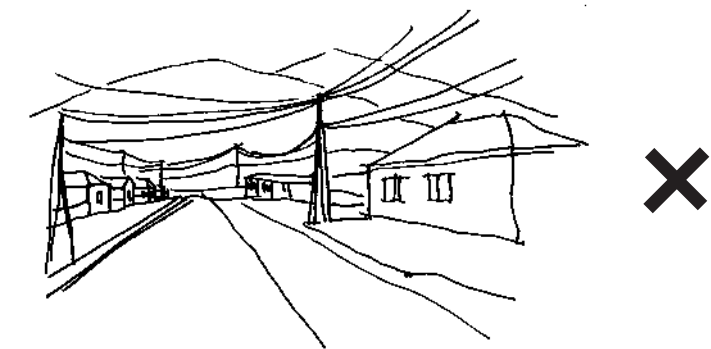
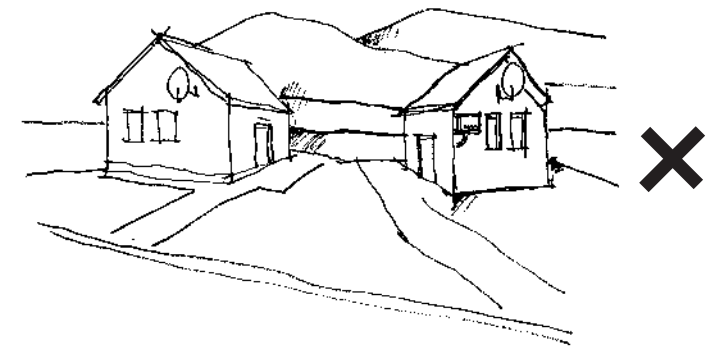
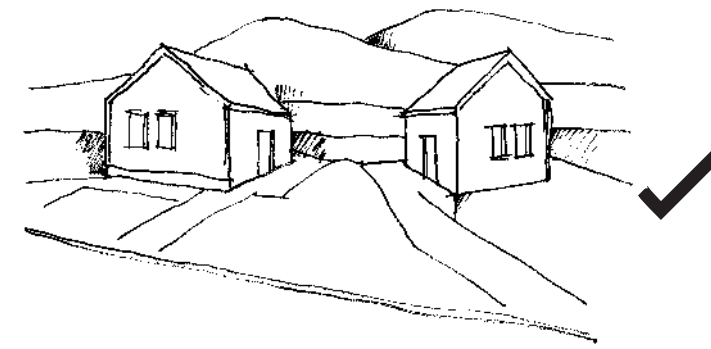
SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK

Törekedni kell az egységes reklámtáblák elhelyezéséről a településen. A településkép megőrzése érdekében hirdetési és reklámcélú építményt, reklámszerkezetet és reklámot, cég- vagy címtáblát az adott ingatlanon folytatott tevékenységgel kapcsolatban helyezzünk csak el. Óriás hirdetőtáblák elhelyezése kerülendő. Anyaghasználat lehet fém, fa, műanyag. Törekedjünk azonban a reklámhordozó illetve cégtábla színezése során nem károsítóan erős felületek alkalmazására

KÖZTERÜLETEK ÉS EGYÉB GÉPÉSZETI BERENDEZÉSEK ELHELYEZÉSE

Törekedjünk a közszolgáltatók kábeleinek földalatti vezetésére, hiszen sokkal szebb településkép tárul fel nélkülük. A közterület megjelenése szempontjából az utcafrontra épített épületek esetében fontos, hogy a gépészeti berendezések ne az utca felé nézzenek. A beépített napkollektor elhelyezésénél ügyeljünk, hogy az épület utcavonaltól távolabbi részére kerüljön.

JÓ PÉLDÁK

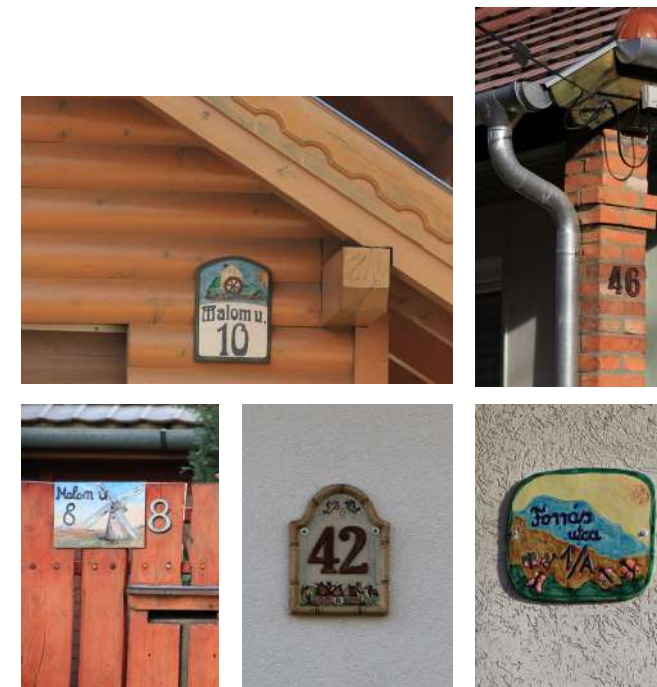
Jó példák bemutatásával igyekszünk erősíteni a településen már meglévő épület állomány számának növelését. A fotókon megfigyelhető a homlokzat-formálás, az arányok, az alkalmazott építőanyagok településképet erősítő használata, az épületekhez kapcsolódó kerítések összhangja.

Megfigyelhetjük a nyílászárók helyes arányát, az árnyékozó szerkezetek kialakítását, a tetőszerkezet megfelelő formálását.

Bemutatunk néhány házszám feliratot is, melyek kedves színfoltjai a településnek.

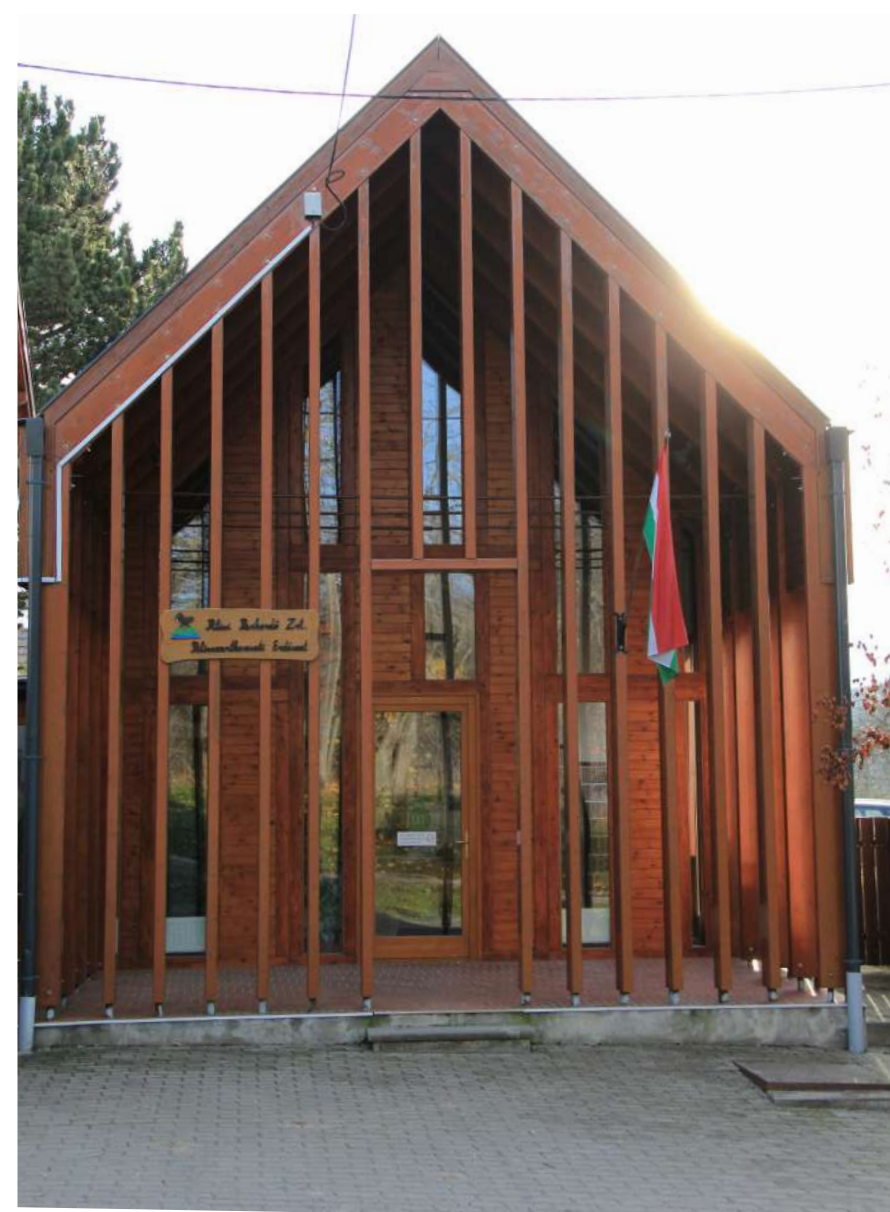
Törekedni kell az egységes reklámtáblák elhelyezéséről a településen. A településképgörvése érdekében hirdetési és reklámcélú építményt, reklámszerkezetet és reklámot, cég- vagy címtáblát az adott ingatlanon folytatott tevékenységgel kapcsolatban helyezzünk csak el. Óriás hirdetőtáblák elhelyezése kerülendő. Anyaghasználat lehet fém, fa, műanyag. Törekedjünk azonban a reklámhordozó illetve cégtábla színezése során nem károsító erős felületek alkalmazására.

A bemutatott képeken jó példaként áll a természetközeli színek használata, mint például a fa valamint a feliratok szövegének esztétikus elhelyezése, színezése.

ÓFALURA JELLEMZŐ JÓ PÉLDÁK

BELSŐ TELEPÜLÉSRÉSZEKRE JELLEMZŐ JÓ PÉLDÁK

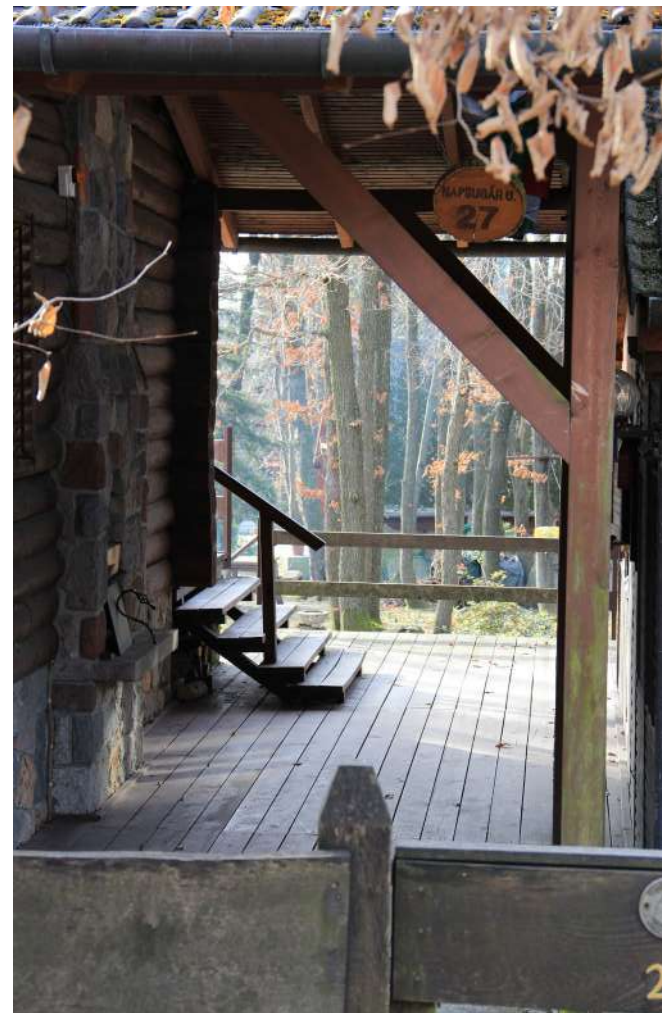

ÚJBEÉPÍTÉSŰ TERÜLETEKRE JELLEMZŐ JÓ PÉLDÁK

DOBOGÓKÖRE ÉS KAKASHEGYRE JELLEMZŐ JÓ PÉLDÁK

IMPRESSZUM

PILISSZENTKERESZT KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

<http://www.pilisszentkereszt.hu/>

mlynky@t-online.hu

2098 Pilisszentkereszt, Fő út 12.

Tel.: +36 26/547-500; +36 26/547-501

Polgármester: Peller Márton

polgalmester@pilisszentkereszt.hu

Főépítész: Rózsa Gyöngyvér

foepitesz.pilisszentkereszt@gmail.com

SZERKESZTETTE: Tenk Vivien

SZÖVEG: Rózsa Gyöngyvér

FOTÓ: Tenk Vivien, Pozsgai László

GRAFIKAI TERVEZÉS: Tenk Vivien

Pilisszentkereszt, 2017.

